

Beter laat dan nooit

Tijdens onze vakantie van 1985 op Terschelling lag in de bungalow die we hadden gehuurd een boekje van Stichting 'Ons Schellingerland'. Daarin stond een artikel over de watersnood van 1825. Omdat Monnickendam er in werd genoemd en het voor de rest ook een interessant artikel is, heb ik toestemming aan de heer Zwaai gevraagd het te mogen overnemen. Bovendien stuurde hij ook nog enkele andere gegevens die eraan zijn toegevoegd.

Siem Koerse

Echo's van een watersnood. Monnickendam - 1825.

Onderstaand artikel van de hand van de heer A.J. Zwaai gaat over het moedig en menslievend gedrag van enkele Terschellinger zeelieden tijdens de watersnood van 1825. Tijdens deze watersnood liepen grote stukken van onder meer Waterland en Overijssel onder. Dit artikel verscheen in 'De Miedbringer' van juni 1985. 'De Miedbringer' is een uitgave van de Stichting 'Ons Schellingerland' op Terschelling.

Op 11 juni 1833 strandde bij Terschelling een Russisch schip. De bemanning werd gered met de sloep van de loodsboot van Sjoerd van Keulen. Stuurman van de sloep was de oudkoopvaardijkapitein Gerrit Siebesz Rotgans. Hij kreeg er een zilveren medaille en een boekgeschenk voor; de vijf andere opvarenden van de sloep ontvingen een bronzen medaille en f 7,-. Denk niet te min over die f 7,-. Nog in 1835 bedroeg het pensioen voor een loodsweduwe met een groot gezin de somma van f 1,50 per week. In het door het Departement Terschelling van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen bij het hoofdbestuur ingediende verslag heet het;

Ten slotte vermenen wij hier te moeten aanmerken, dat wij het genoegten mogen hebben, in den Heer G.S. Rotgans een lid onzes Departements te zien; dat hij tijdens de water-vloed van den jare 1825 wegens deszelfs uitstekend gedrag, in het redden van menschen en vee, door Heeren Burgemeester, Raden en Wethouders der stad Monnickendam met een zeer vereerend perkamenten getuigschrift is vereerd geworden.

Monnickendam ligt voor een inwoner van de hoofdstad onder handbereik. In het gemeente-archief, dat overigens blijkt te zijn ondergebracht in Purmerend, is de ontwerp-tekst van dat getuigschrift te vinden:

Burgemeester, Wethouders en Raden der stad Monnickendam, doordrongen van gevoel van dankerkentenis aan den scheepskapitein G.S. Rotgans en deszelfs matrosen, met namen F.J. Zomer, S.J. Rotgans, Gottraut Arends en J. Boom, wegens hunne menschievendheid ter redding van hulpbehoevende ongelukkigen, in de jongste watervloed van de 4, 5 en 6e februari 1825 met opoffering van eigen levensgevaar, hebben het zich van hunnen pligt geacht, terwijl het hun tot een waar genoegten verstrekt hier schriftelijk te kunnen verklaren, dat voornoemde kapitein en onderhebbende manschappen op voornoemde tijd van rampen, dag en nacht onafgebroken met jollen, sloepen en andere vaartuigen zijn werkzaam geweest, om niet tegenstaande de meenigvuldige gevaren van stormen, stromen, blinde stranden en onbekend met de situatie en ligging van deze streken, menschen en vee, aan een dreigend gevaar van omkoming te redden. Koelbloedigheid gepaard met overleg bleef hier steeds nabij en verstrekte hen tot middel om onder Gods vaderlijk bescherming, zoo vele ongelukkigen te redden en behouden binnen deze stad te brengen.

Het Bestuur gevoeld zich onbekwaam aardsche beloningen aan deze menchevnen uit te reiken, daar de redding van één mensch reeds tegen alle waereldsche schatten opweegd - zij

hopen dan dat een bijblijvend gevoel van welgedaan en hunne medebroeders van zoovele gevaren bevrijd te hebben, hun duurzaam zal vergezellen - terwijl zij hier namaals zeker vergelding zullen genieten voor de nakoming van de Christelijke les, 'hebt uwen naasten lief als u zelven'.

Een zelfde getuigenschrift werd uitgereikt aan schipper C.C. Kat en vier van zijn bemanningsleden. *Sies Jansz Rotgans* (de matroos dus) heeft een dagboek bijgehouden. Dit dagboek is bewaard gebleven en is in 't bezit van zijn achterkleinzoon, de heer Jan Sies Rotgans. Hij schreef in zijn dagboek, dat ze juist voor de hoge watervloed in Monnickendam waren aangekomen, en dat met twee sloepen vier dagen doende geweest waren. De volledige tekst over dit gebeuren verscheen in *De Miedbringer* van juni 1983 en is afgedrukt onder dit artikel.

Kijken we nu misschien wat vreemd aan tegen die onbekwaamheid van een gemeentebestuur om aardse beloningen uit te reiken, in die tijd werd dat als normaal ervaren. Daar waren instellingen voor, zoals de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, die ook een Departement had in Monnickendam. Op 11 maart 1825 vergaderde men. Bij de rondvraag werd van verscheidene kanten voorgesteld om ereblijken te geven aan het volk van de schepen van de kapiteins Rotgans en Kat. gebruikelijk, een commissie benoemd, die een week later in een extra vergadering verslag uitbracht: In de nacht van 4 op 5 februari kreeg het genoemde scheepsvolk verlof zich van boord te verwijderen om deel te nemen aan het reddingswerk. Ze sleepten sloepen over de dijk naar het binnenwater en waren 48 uur onafgebroken bezig, waarbij ze ruim vijftig mensen uit hun huizen wisten te redden. Het verslag vervolgt dan:

Zij offerden vrijwillig hier bij hunne gezondheid op, want de rapporteurs durven met zekerheid verklaren, dat gedurende voornoemde tijd, zij alle nimmer droog geweest zijn, daar zij zoowel door de zware golven, als dikwerf op een diepte van 4 a 5 voeten in het water zich moesten begeven en als dan nog onbekend welke poelen of moerassen zij onder zich hadden en betraden, ter redding van deze menschen. Niet tegenstaande voornoemde tijd, hebben zij vervolgens na den afloop van deze 48 uren zich een weinig ververscht, en na van droge kleeren voorzien te zijn, wederom dadelijk hun voor enige ogenblikken gestaakte werkzaamheden hervat.

Uit het gemeentearchief van Monnickendam blijkt, dat beide schepen aardappelen en water hebben opgehaald, levensbehoefte van de eerste orde, waaraan groot gebrek was ontstaan. Vier inwoners hebben van half tien tot vijf uur geholpen bij het laden. Het rapport vervolgt: Daarop werd, zoals

De rapporteurs vinden het onnodig, ja zelfs is het buiten hun bereik meer gedetailleerd de daden van deze perzoonen op te noemen, daar zij zelve uit discretie gene betogen dienaangaande hebben willen geven en alzoo alleen geput is, uit bronnen waar van zij oog- of oor-getuigen zijn geweest en hoe vele leden hier tegenwoordig, zijn niet overtuigd van de meer dan gewone edelmoedige daden door hen bewezen; - zij kampten gedurig, wie de eerste zoude zijn en zij allen waren daar het eerst, waar het gevaar het grootste was en de menschheid hen riep.

De afloop staat in -een brief van Departement Monnickendam aan het hoofdbestuur van het Nut;

Ons Departement in overweging nemende dat H.H. Hoofdbestuurders en de Algemene Kas, bij gelegenheid van dezen water-vloed genoeg te beoordelen en uit te geven zouden hebben, besloot om de Eereblijken voor deze agt lieden voor hunne rekening te nemen en gaf hen ieder een zilvere medaile en getuigenschrift en dit des te eerder, om dat alle deze lieden binnen kort dit Rijk stonden te verlaten, om misschien nimmer terug te komen en zij) dus de uitdelingsdag in Augustus met konden afwachten.

Bronnen:

Archief van de Mij. tot Nut van 't Algemeen - Gem.-archief Amsterdam. Archief Departement Monnickendam - in het bezit van de Vereniging Oud Monnickendam.

Archief Gemeente Monnickendam - 'waterlandarchief te Purmerend. Voor het dagboek van S.J. Rotgans: De Miedbringer, juni 1983.

A.J. Zwaai.

De Miedbringer - juni 1983. Fragment uit het Dagboek van Sies Jansz Rotgans

Onder de wal geen loots vindende en dik van reegen, zoo dat wij 's middags om 3 uur gelukkig en wel het Nieuwediep binnen kwamen. De Noord Hollandsche kanaal, welke juist bevaarbaar was geworden, gingen door de zelvde naar Amsterdam en naar onze lading gelost te hebben, zoo bragten het schip in Monnikendam alwaar wij juist voor de hooge watervloed van 4, 5 en 6 februari aankwamen. 1825 Met het doorbreken der dijk liep bijna alles onder water, zoo dat wij met 2 sloepen van ons schip het land ingingen om menschen en vee te redden zoo veel doenlijk was, welk zoo 4 dagen duurde. (Voor deze daad werd hem een zilveren medaille uitgereikt) Na een maand de burgemeester van Broek in Waterland geassisteerd te hebben werd hij als stuurman aangesteld bij Kapt. Jb.F. Zomer,...enz...

Deze *Sies Jansz Rotgans* werd geboren 26-9-1805, en was dus toen nog geen 20 jaar. Zijn familierelatie met de kapitein Gerben Siebesz Rotgans is mij niet bekend. ⁽¹⁾ Er waren nogal wat Rotganzen op Terschelling.

A.J. Zwaai.

Met dank aan: de heer A.J. Zwaai, mevr. C.H. Schroo, de heer J.S. Rotgans en de redactie van De Miedbringer.

¹⁾ De achterkleinzoon van *Sies Jansz Rotgans*, J.S. Rotgans melde dat Sies bij zijn oom, Kapitein Gerben Siebesz Rotgans, aan boord was van het kopschip Marquita-Klasin